

Славко Стаменић

СЛИКЕ У ЗГЛОБОВИМА СВЕТА

Милан Ђокић: *Господ над војскама*, песме, Повеља, Краљево, 1997

Ишчитавајући књигу песама *Господ над војскама* Милана Ђокића, предахнуо сам прочитавши роман *Опсада цркве Светог Спаса* Горана Петровића, и наметнула ми се једна индикативна мисао. Наиме, по причи, Жичи бејаху дарована четири прозора кроз које се могла видети или прошлост, или будућност, или садашњост на близипу, или садашњост на даљину. А добра поезија је, помислих, *истовремени* поглед кроз оваква четири прозора (уз, можда, *прозорљиви* поглед самог духа), добра поезија мора садржавати и прошло и садашње и будуће, а то је оно значењско богатство сублимације по коме се препознаје поезија која има *шпиа* да каже, уз услов, наравно, да стихотворно убедљиво зна и *како* да каже. Стихови Милана Ђокића, по тим мерилима, несумњиво су истинска поезија. Тај став важи како за књигу о којој је реч, тако и за књигу песама *Седми шрубач* (1980). Ђокићево песништво поседује свест да под небесима, истина, нема ничег суштински новог, али да све треба самерити, и изнова увек самеравати, са небесима, те се у песми „Песпик” каже: *...песма сушито уочи: // пробуде се слова испод налив-пера. / Записа: свему небеса су мера*. Застанимо код ове слике: песма (како?) сушто уочи; песма (шта?) сушито уочи. Реченица која *сушито* схвата као прилог заправо је демонстрација моћи поезије, њеног концентрисаног погледа, а исказ који *сушито* чита као објекат говори да је само то предмет интересовања поезије. Дакле, погледом који себе лишава споредног, истинска поезија захвата суштину ствари. Нека нам буде опрштено претходно школско-аналитичко разлистивање семантичких равни овог Ђокићевог стиха, али чини се да он има шире поетичке импликације,

њиме се може приближити нешто од песниковог *вјерују*, онако како то тумач види. Настапак овог стиха (*пробуде се слова исјод палив-пера*) носи у себи и назнаку фабуле и пјено значење: палив-перо (или рука која га држи, јер у „Засицањима” се каже: *Рука чека оловку*) јесте будно, увек спремно да настави текст, али текст, реч, слово као да су и егзистирају за себе, те је текст могућ тек кад, рецимо то тако, сам себе дозволи. А то што се слова *пробуде* сугерише да се по спознају мора ићи и у сан (тј. у све оно што сан као симбол може значити), а буђење је обременењено спознајом која се празни пражњењем паливеног пера у текетуру. Па звучи ли то и значи ли сада *исказ свему небеса су мера* као нешто већ познато? То је пример самосвојности у поезији, јер можда јесте све речено, али није и доречено. И бави та мисао у песми „Витло” (*И ништа ново, под кутлом*.) није само понављање познатог, јер одређење за термин *кутло* паветљује сложеније значење: да ничег новог нема под Небом, у свеколиком Богом створеном свету, али ни у оном артифицијелном, људским духом и људском руком створеном, готово виртуелном.

И ове универзалне истине често заборавимо у временима *кад збирно силазе с коца и конојца*, кад *син размјени сећањем њакне оца*, кад се не налази *пауљ мере*, кад се *предњак* заборави и спасава нас *пунџем без краја*, у временима за које се може рећи да су као последица. Тада се заборави оно *сунито*, оно битно и спасавајуће, а на шта треба да нас подести поезија, а стихови Милана Ђокића то и чине, јер његова поезија не заборавља да су *коњаници у облацима скривени* („Безмерја на стени”), она зна да су увек ту и да је крај увек близу, а да нам је грешити што мање, јер сагрешења не може не бити: *...расло сагрешење прво / и поштоње – од уздаха до зида од хрочица* („Фарса или бајка о последњим временима”). Дакле, биће хрочица, биће зида, али до тог потоњег часа, е да би био мање болан, а биће болан свакако, може се тело склонити у дом, глава у предање а душа у песму. О овој оделитости, свакако проблематичној, биће речи касније.

Топлина дома, на коју подсећа оживљено огњиште и жагор укућана, спас нам је од невоља с оне стране прага. Врло убедљиво то сугеришу стихови песме „Вечера у дедовој кући”: *Окно ознојено, у дедовој сјтарој кући, / одмерена, џосна совра, од кромџира / једносјаности, с којом чашак врући / са качамаком. вечерњу џихосиј пребира*. То су стихови који слављењем малог, свакодневног живота представљају осећање блиско постском свету Љубомира Симовића. У песми „Засицања” свет ван куће је свет неспокојства (кораци на вратима, киша на крову, цури вода, засица снег) а у унутрашњости је херувимска песма и анђео заштитник, али – и титрај екрана кроз који спољни свет куља унутра. Но ми и сами у својим кућама често пишемо *у св смрти*, а готово никад да га препознамо („Музика девична”): *На пологу звездо, ћути и аче / нешто знајо јаје, дивног овала; / сјоља, из сумрака се џлаветишило исјаче: / засјаје у вратицима, а кућа већ мала*. Стога нам се кућа растакала много пута, стога смо кућу селили, стога нам је и данас на несигурном темељу, стога је и данас рупевита: *Видеши ли расцурене, збрисане куће? Јакоже / и претике са веригама, шито сјрану вук / преко совре*. Чак и у бившем граду и испод пепела *међу цокулама одзвјања, / још заштиачен и зајенушан бат*, бат којем нема смирења, бат који стално прети, видесмо, уништењем или расејањем, а путеви измицања (*Не приметишмо у ходу сјалом, бели / џрамен маглен, ћути измицања*) и путеви узмицања (*изван дима, иверја и џелеса / варљива узмицања, чистишина у сјој маглени*) варава су пада. Нимало случајно, као антигега неспокојству

и нестамениости, као супротност разградњи, на крају књиге *Господ над војскама* је химна градњи дата песмом „Кад се градила Жича”, а то је, заправо, подсећање на сталну потребу самограђења. Богоугодни ревносници знају да дизање храма значи молитву којом се народ Богу призива и Богу препоручује, те је њен химнични тон слика спасоносног супротстављања разглобљености света над којим прети Господ над војскама, тек Жичом (или „Жичама”) Србија може постати *ко песен јерусалимског хора*. На то нас подсећа предање о нама какви смо умели да будемо, не бисмо ли били опет. То су приче које глава мора знати да би била сачувана. Баш о томе говори слика: *с вечери проходе и вуци, / вас свети ко заустављена челоуст, / дрхтај шћућурен у руци*. Живот је свакако дрхтај, свакако песнокој, али у крилу Жиче, као у руци Бога, можемо проживети живот у сигурности, јер свет јесу свакако и вуци и челоуст, али свет је сад *заустављена челоуст*. Сад свим добро знамо и зашто су нам Жичу пазили, зашто су нам је рушили.

Сви ужаси кад те снађу, / усћаваљани ли сјодобе, поетио, / Гледао си у мраку, у захлађу / слике у зглобовима светиа („Договарање са невестом”). Зглобови света – и слике у њима. Живот. Постојање. Време. Предање – песничко посланье као да је откривати *зглобове* ових чинилаца Света, места на којима се непосредније и потпуније сагледава њихов смисао. Открети слику у зглобу света је, заправо, песничко Откровење, спознаја после које egzистенција добија нов квалитет јер наслутисмо нешто од вечних истина, скривених дакле у зглобовима света. Тада и тако Постојање, ма како било горко, постаје спопљивије. Кроз песму као илуминацију постајемо ближи души света, и то је оно прибежиште на које смо мислили када рекосмо да се душа човекова може склонити у песму. Погледајмо, стога, неке *слике из зглоба светиа*: *А жамор са мезгре, / тишо љусци зукне, / Сљушћи се до језгра, / и поново букне* („Без дна, са мезгре”). Све до дојахивања јачаца апокалипсе, па то треба подсећати, свако пропадање имаће крај, време пропасти биће смањено временом уздицања. Уз Ђокићеве стихове изнова, сада песнички врло убедљиво, долазимо до спознаје оне „проповједничкове”. Тако и стихови *Расћочи се сјој до црше, / из таме се зуј заврши* („Рај(ин)ски изгон, привиђење”) сугеришу да свако растакање, ма како дуго, ма како темељно, или болно, макар било до оне саме границе готово невидљивог споја, само ће дотаћи, тамо, на ивици материјалног, једну црту у којој ћемо спознати таму, вероватно од оне *тامة над безданом*. Дакле, она је увек негде присутна, иако у невидљивим спојевима скривена, одакле потиче прапокрет и празвук у којем почива дамарање света (*из таме се зуј заврши*), а које је нпр. и Ракић такође открио, али у треперењу јасике. Слике ове провенијенције, *слике из зглоба светиа* које ишту читаоце, тумаче и посвећенике (као нпр.: *Шћа пробрја, с муњама, између празнине и пожа*, или *мисао заљуља месћо / које се давању и примању оштрже*), те слике су заправо оне сублимације које песничтво, рекао бих: истинско песничтво, ни данас не одвајају од древне митске спознаје.

Уместо закључка, навешћемо стихове који као да су квинтесенција свега досад реченог о Слову, песни, животу, спознаји, стихове које треба пажљиво ишчитавати, због нас самих („Пред Васкре”): *Насмени се кад се у теби пробуди и јави, / једнако дубок у мисли дрхтај Слова, / Изједначи у песен, чин и живој шрејерави, / и сушцима во гробјех живој дарова!*